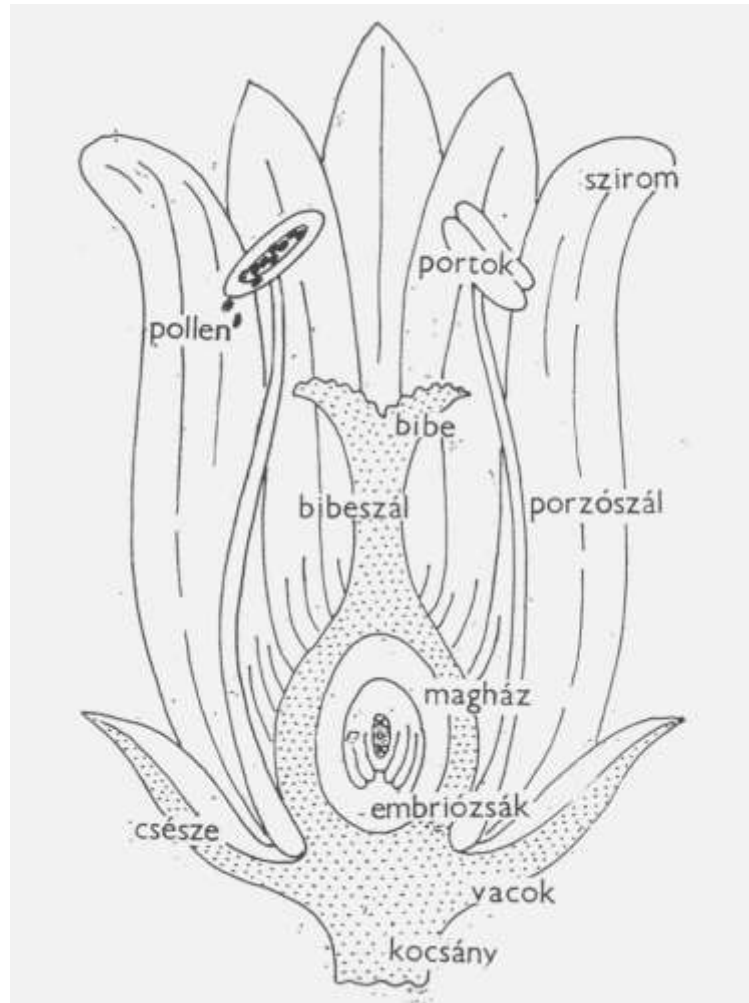

VIRÁGBIOLÓGIA

A virág és virágrészek jellemzése

Csésze - csészelevelek

A csészelevelek lehetnek zöldek vagy színesek. Ha színesek, részt vesznek a beporzó élőlények csalogatásában, vagy fotoprotektív szerepük van. Egyes virágokban hiányoznak. Ez megtörténhet úgy, hogy a virágbimbó kinyílása után esnek le, ezt „hullatag” csészének nevezünk: pipacs (*Papaver rhoeas*).

A zöld csészelevelek szövettani szerkezete megegyezik vagy hasonlít a zöld, fotoszintetizáló lomblevelékére:

Epidermisz (szőrök, sztómák, kutikula), klorenchima, levélerek

<http://www.science.smith.edu/departments/SEM/pages/Samantha/srothma.html>

SZIROMLEVELEK ÉS LEPELLEVELEK

ALAK, SZÍN, EREZET, SZÖVETTAN

Színük változatos lehet:

fehér: oka a laza parenhimában tárolt levegő – a levegő eltávolításakor (pl. vízlégszívattyúval) és víz infiltrálásával színtelenné válik, majd a színtelen szírom- vagy lepellevélet a levegőn tartva, ismét fehér lesz.

sárga: általában flavonoidok és karotinoidok adják.

sárgás-piros: általában karotinoidok adják

lilás-piros-kék átmenet: a színt antocianinok adják.

Az antocianinok indikátorok: savasban pirosak, lúgosban kékek.

H-hidas diméreket és oligomereket alkothatnak, ez eredményez

sokféle színt. A bemutatott példák: A természetben sokféle

hibiszkusz, vagy kísérletesen: sav vagy lúg csöppentése mezei katáng (*Cichorium intybus*) virágzatára, Kardvirág – *Gladiolus* szíromlevelére

csíkozott: Rembrandt-tulipán: kultúrtörténeti jelentősége volt Hollandiában, de kiderült, hogy vírusfertőzés okozza.

SZÖVETTAN: LAZA PARENCHYMA, VÁLTOZATOS FELÜLET

A felületen a kutikula vagy a viasz mikroszkópikus méretű alakzatokat vehet fel: interferencia, polárosság, fényszórás, bársonyosság.

mse.iastate.edu/microscopy/plants.html

A PORZÓLEVÉL, STAMEN

ÉS

A VIRÁGPOR, POLLEN

LOMBLEVÉL EREDET

Létezik atavisztikus mutáció: a berki szellőrózsa *Anemone nemorosa* virágjában a porzólevelek zöld, lomblevél jellegűvé fejlődnek (bemutatott kép).

Tulajdonképpen a porzólevél mikrosporofillum, benne történik a mikrospórák előállítás a meiózissal. A leveéllemez szélére tolódtak a sporangiumok, a leveélszélek visszajalottak, és középen összeforrtak. Így alakulhatott ki a két portokfél, amelyet a konnektívum (csatló) kapcsol össze.

A spóráképzés az archespórium rétegben történik, ezt kívülről borítja a tapetum réteg. A tapetum által termelt anyagok (sporopollenin) a pollenszemek sejtfalára rakódik, azt kifelé vastagítja.

Sok ausztrál növényfajban a porzólevelek megsokasodnak, színessé válnak, és a virágtakaró helyett a beporzó állatokat csalogatják: „kefevirág”, eukaliptuszok, Grevillea, selyemakác, akáciák („wattle”).

A szélbeporzású növényekben a porzósálak megnyúlnak, a portokok kilógnak a virágokból, porzós virágzatok alakulnak ki: fűfélék, csabaire (*Sanguisorba minor*)

A PORZÓLEVELEK SZÁMA ÉS ALAKULÁSA – LINNÉ !

PORZÓ

SZABADON ÁLLÓ

ÖSSZENÖVÉS

1
2 2+2 5 x5 6 SOK

KÉT CSOPORTBA „FALKÁBA”

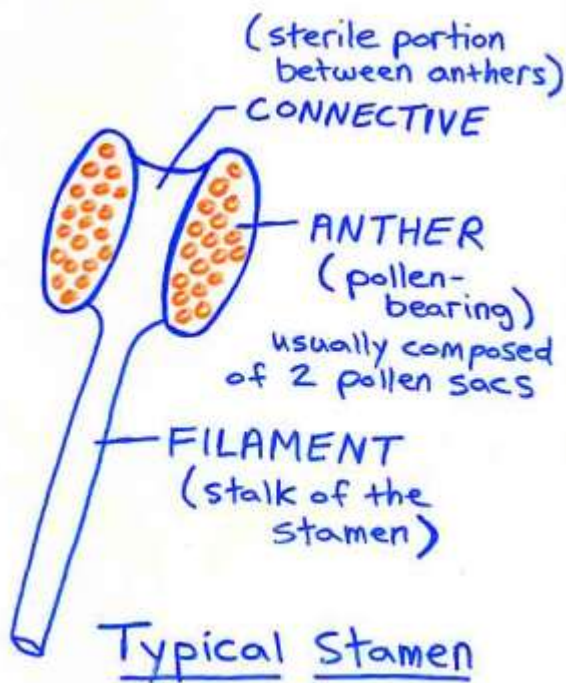
CSÖVÉ

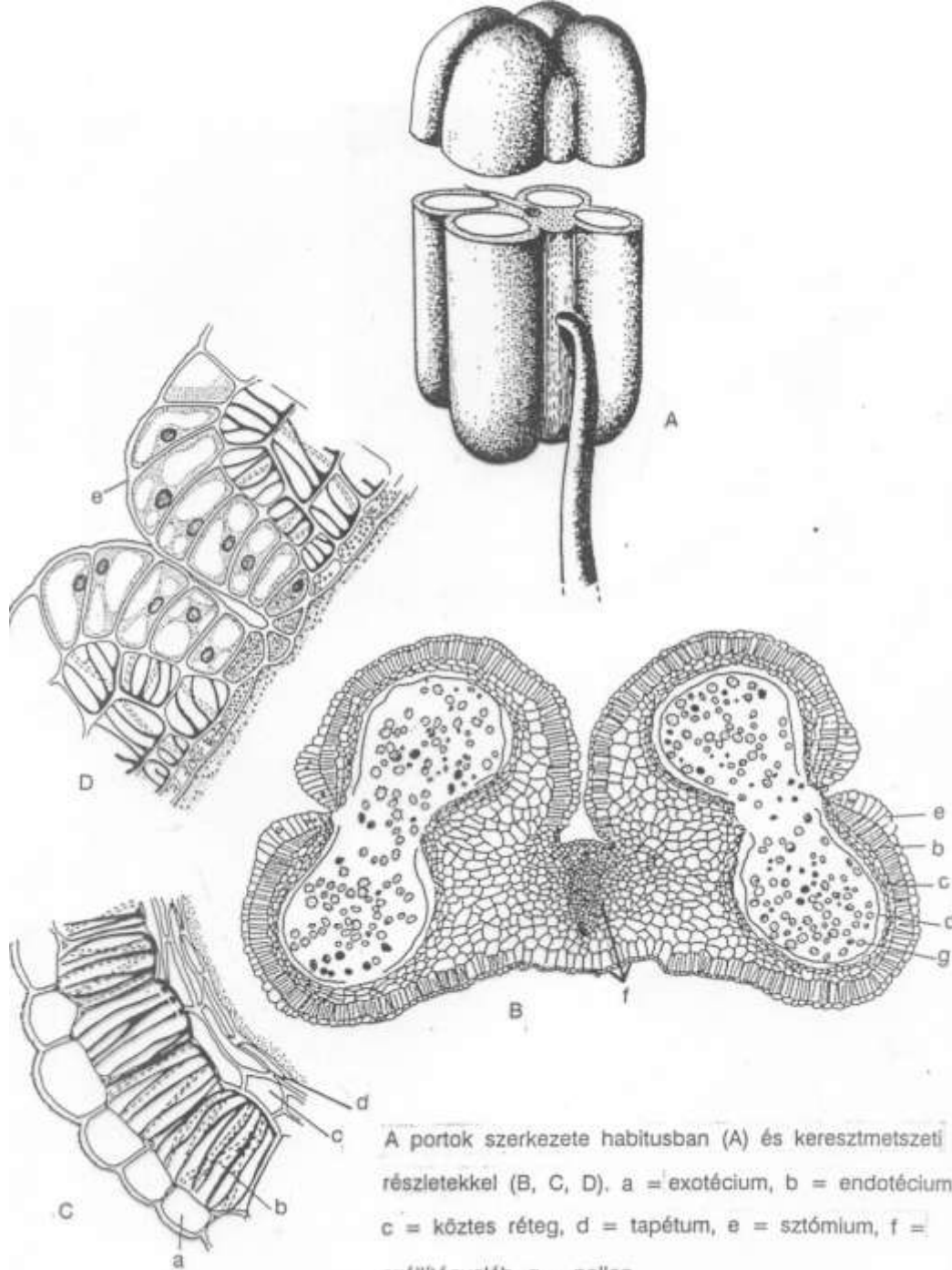
MÁS VIRÁGRÉSZEKKEL

9+1

PÁRTÁVAL

TERMŐLEVÉLLEL (BIBESZÁLLAL)

A portok szerkezete habitusban (A) és keresztmetszeti részletekkel (B, C, D). a = exotécium, b = endotécium, c = köztes réteg, d = tapétum, e = sztómium, f = szállítónyaláb, g = pollen

FENYŐ POLLEN

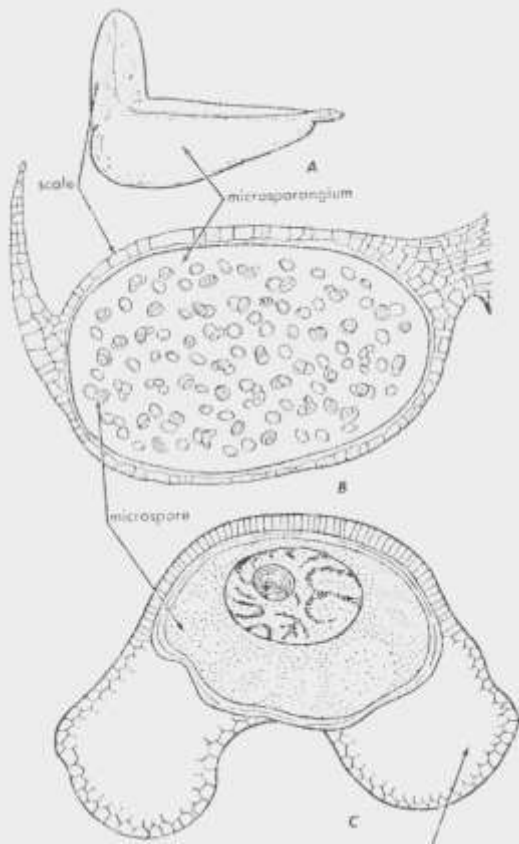
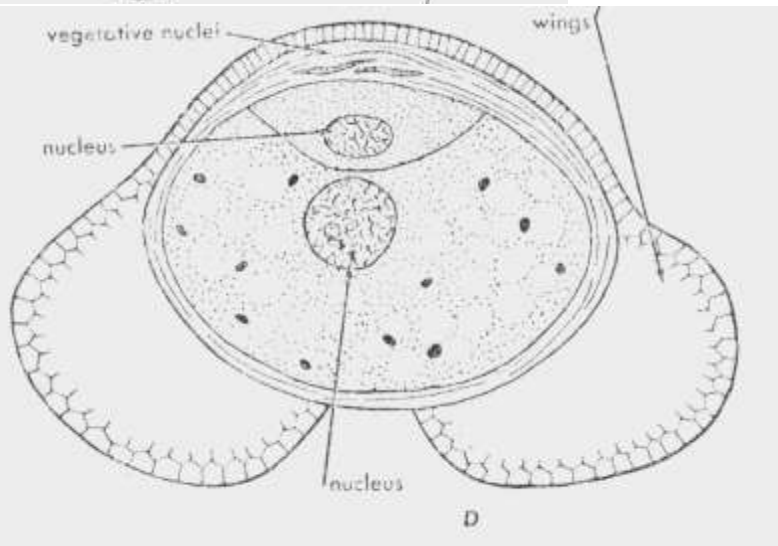
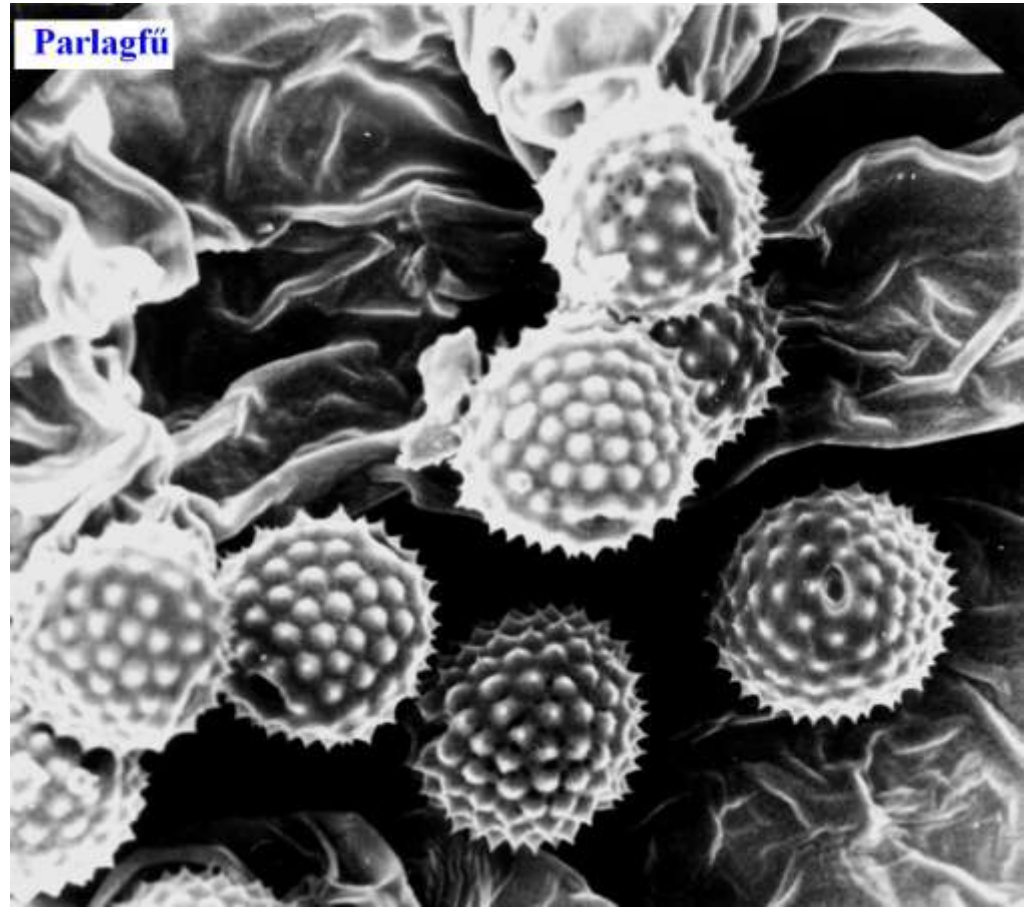
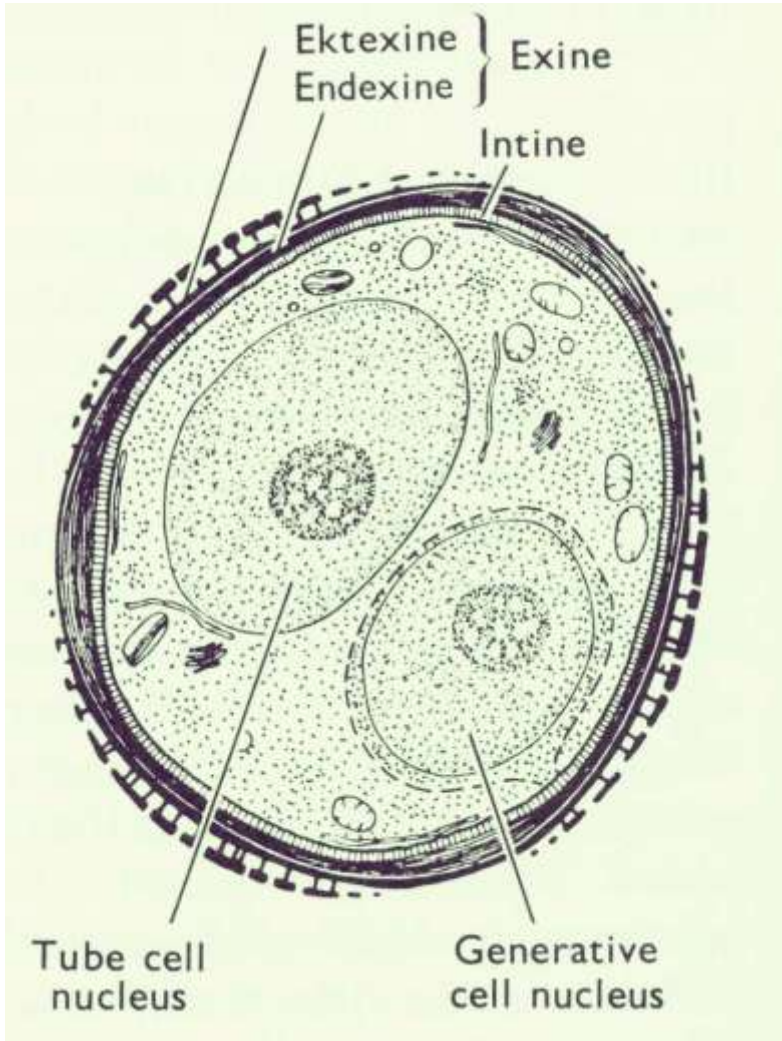

Fig. 28.31. Microsporangia and microspores, and pollen of *Pinus*. (C and D redrawn from Coulter and Chamberlain, *Morphology of the Gymnosperms*. University of Chicago Press.)

A TERMŐLEVÉL

A TERMŐTÁJ TÍPUSAI

1 termőlevél
MONOCARP

több termőlevél
POLYCARP

Különálló (ősi)
APOCARP

Összenőtt
CÖNOCARP

**MARGINÁLIS
PLACENTÁCIÓ**

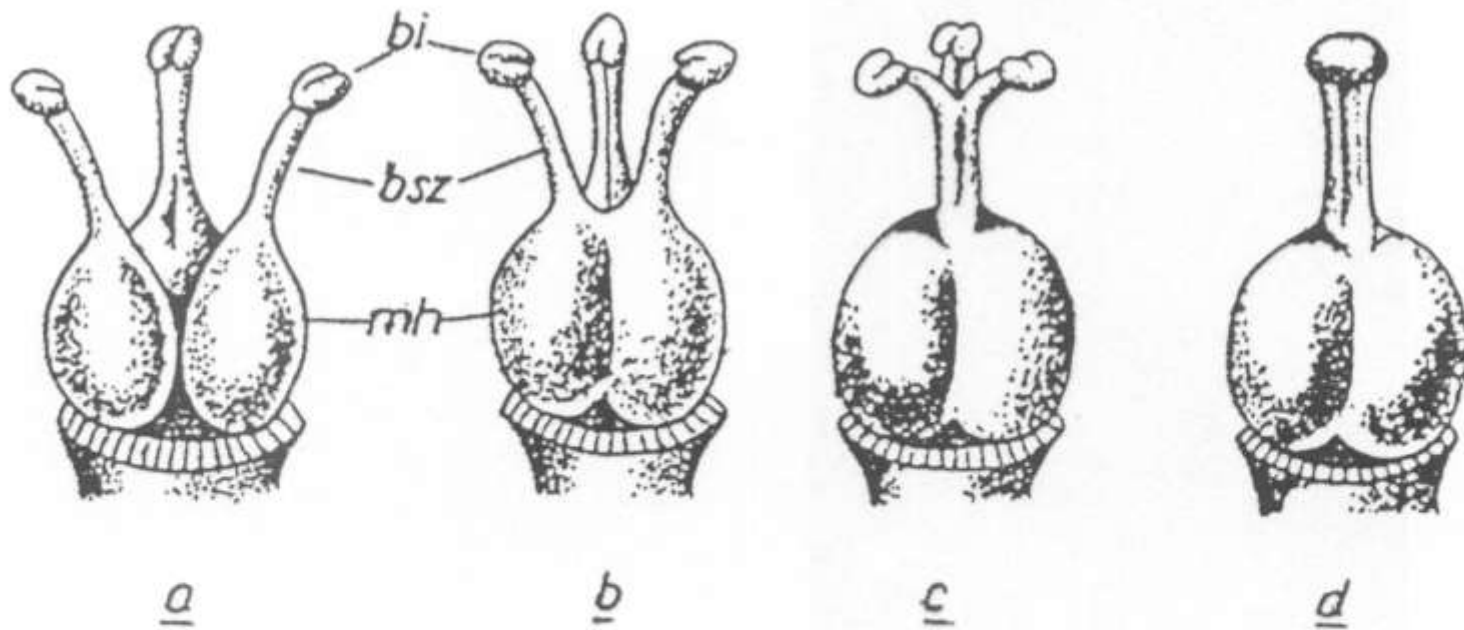
1 üregű magház
(másodlagos rekeszek lehetnek)
PARACARP

elválasztott magüregek
(rekeszekre tagolt)
SYNCARP

PLACENTÁCIÓ

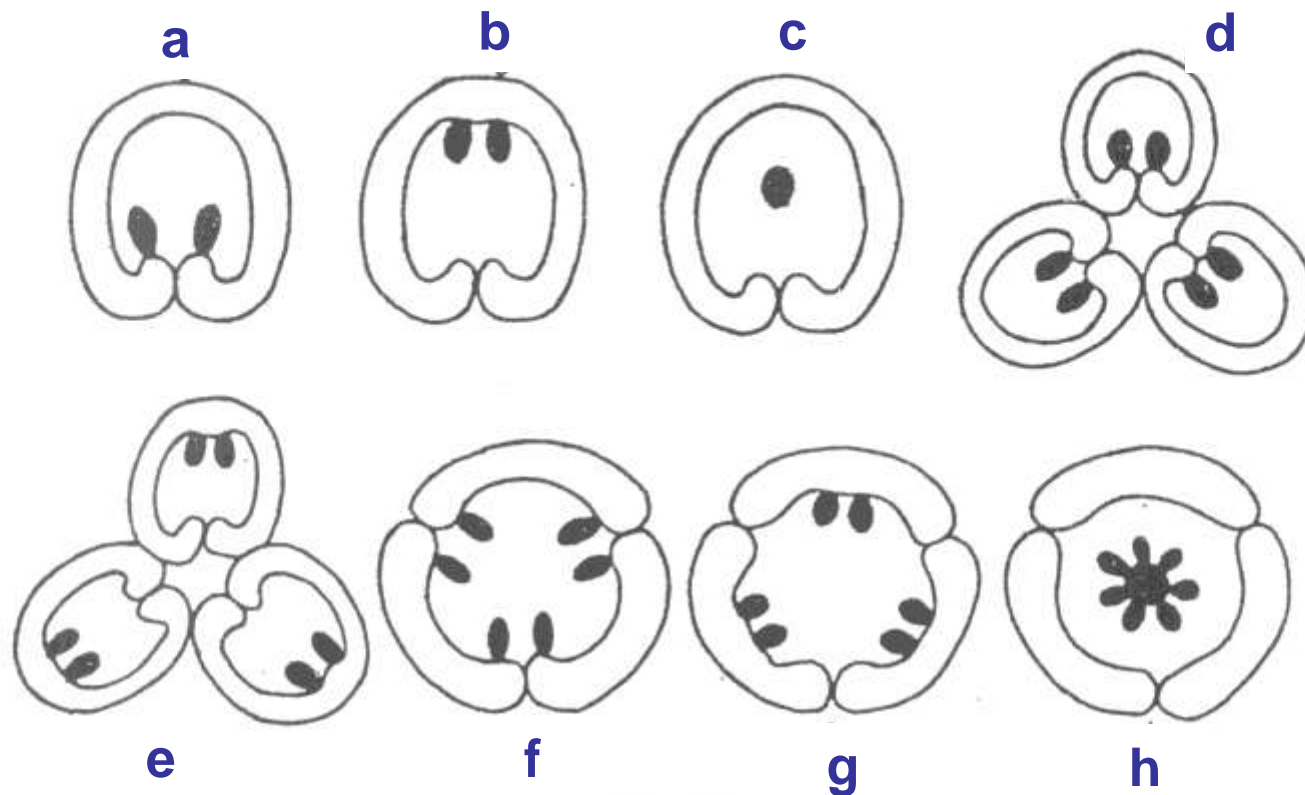
AXIÁLIS

PARIETÁLIS

IV/91. ábra

Három termőlevélből alakult termőtájak
 apokarp termőtáj, b-d: cönokarp termőtájak különböző mértékben
 szeforrt termőlevelekkel: bi - bibe, bsz - bibeszál, mh - magház

IV/95. ábra

Placentáció-típusok: **a:** egytagu magház-marginalis placentációval, **b:** egytagu magház-parietális placentációval, **c:** egytagu magház-axiális placentációval, **d:** háromtagu magház-marginális placentációval (apokarp termőtáj), **e:** háromtagu magház-parietalis placentációval (apokarp termőtáj), **f:** háromtagu magház-marginális placentációval (cönokarp termőtáj), **g:** háromtagu magház-parietális placentációval (cönokarp termőtáj), **h:** háromtagu magház-axialis placentációval (cönokarp termőtáj)

A TERMŐTÁJ TÍPUSAI

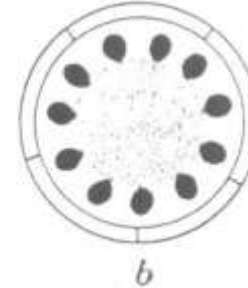
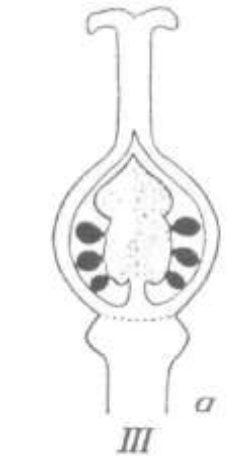
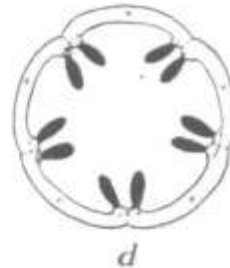
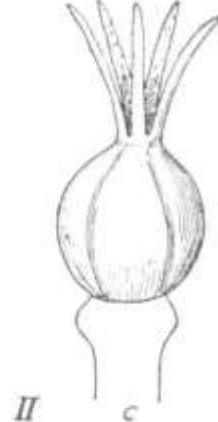
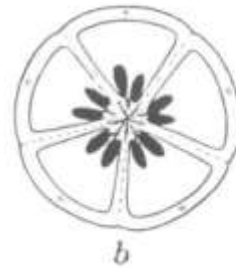
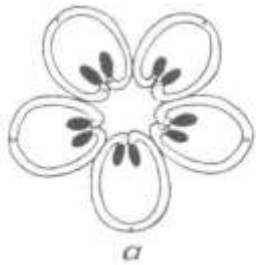
APOCARP

CÖNOCARP

LYSICARP

SYNCARP

PARACARP

**Centrális
placentáció**

**Parietális
placentáció**

A BIBE

Speciális szövettani felépítés a pollen befogadásához: geometriai kompatibilitás, mirigysejtek. A beporzás után immunológiai reakciók előlhetik az idegen pollen tömlőjét. Jelentősége a fajállandóság megtartása.

A bibe lehet 3, 5 vagy sok (akár 13)-ágú .

Szélbeporzású virágokban tollas bibe alakul ki: felületnövelés – fűfélék

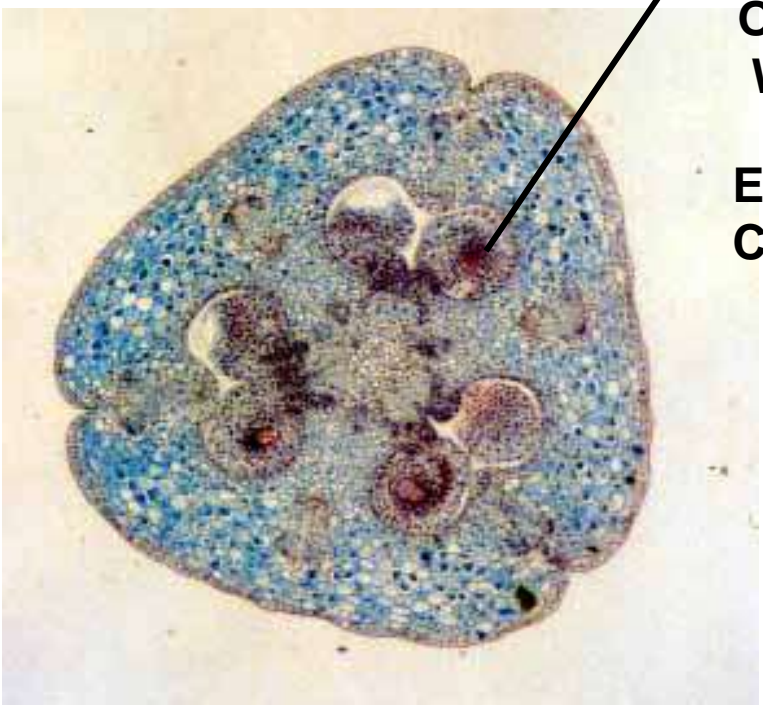
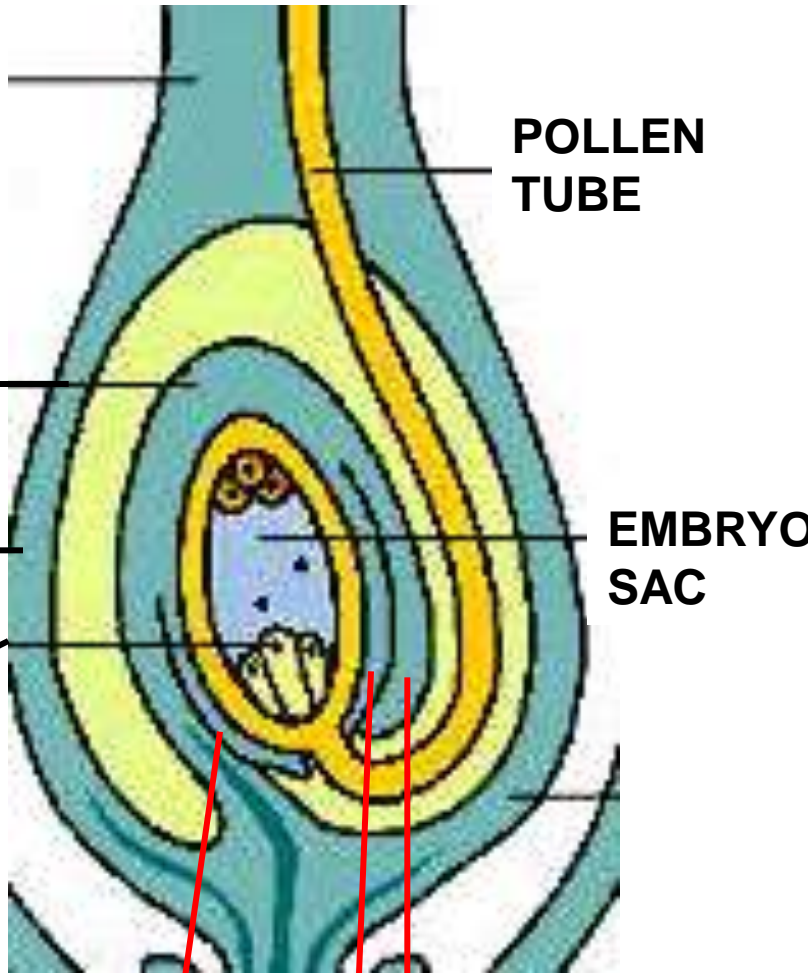
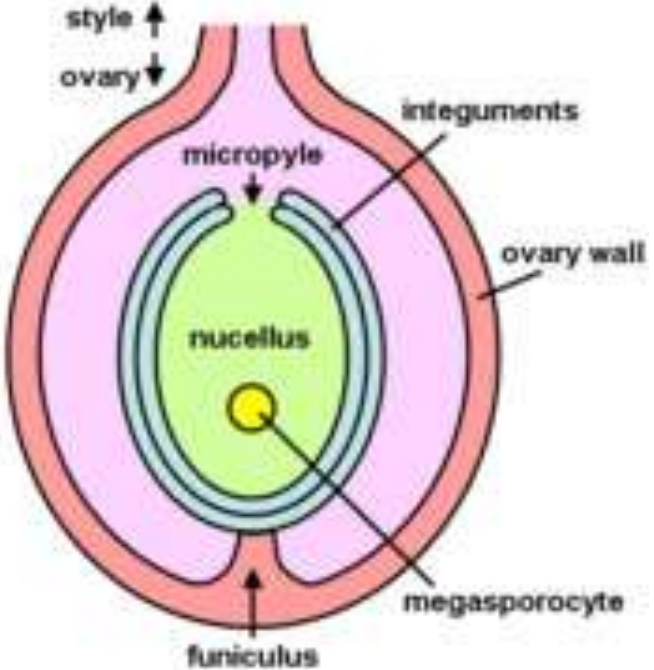
A bibe és bibeszál hatalmas mérete a kukoricában: 30 cm hosszú is lehet.

A BIBESZÁL

Sajátos, laza transzmissziós parenchima: elősegíti a pollentömlő lejutását a magházba. mse.iastate.edu/microscopy/plants.html

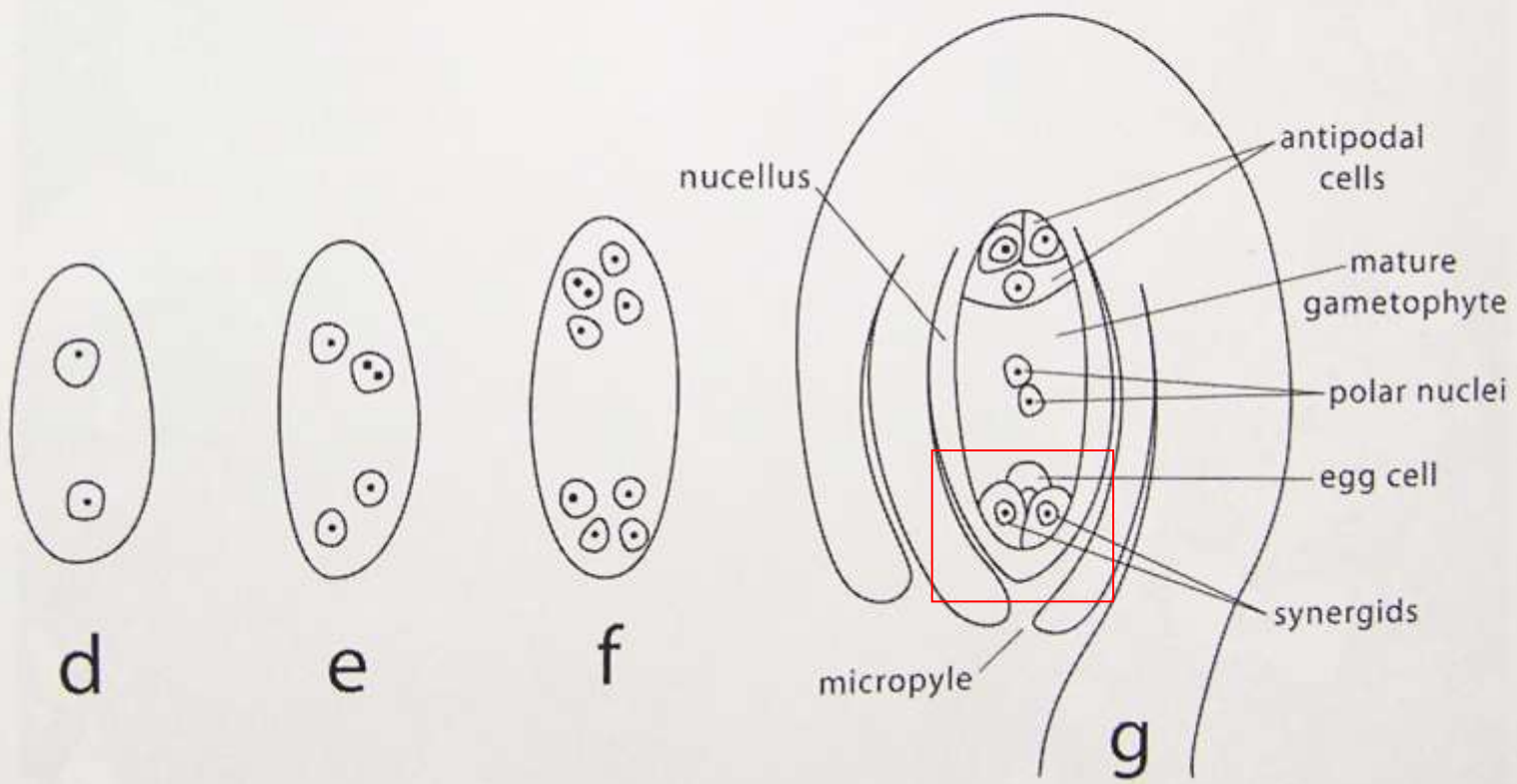
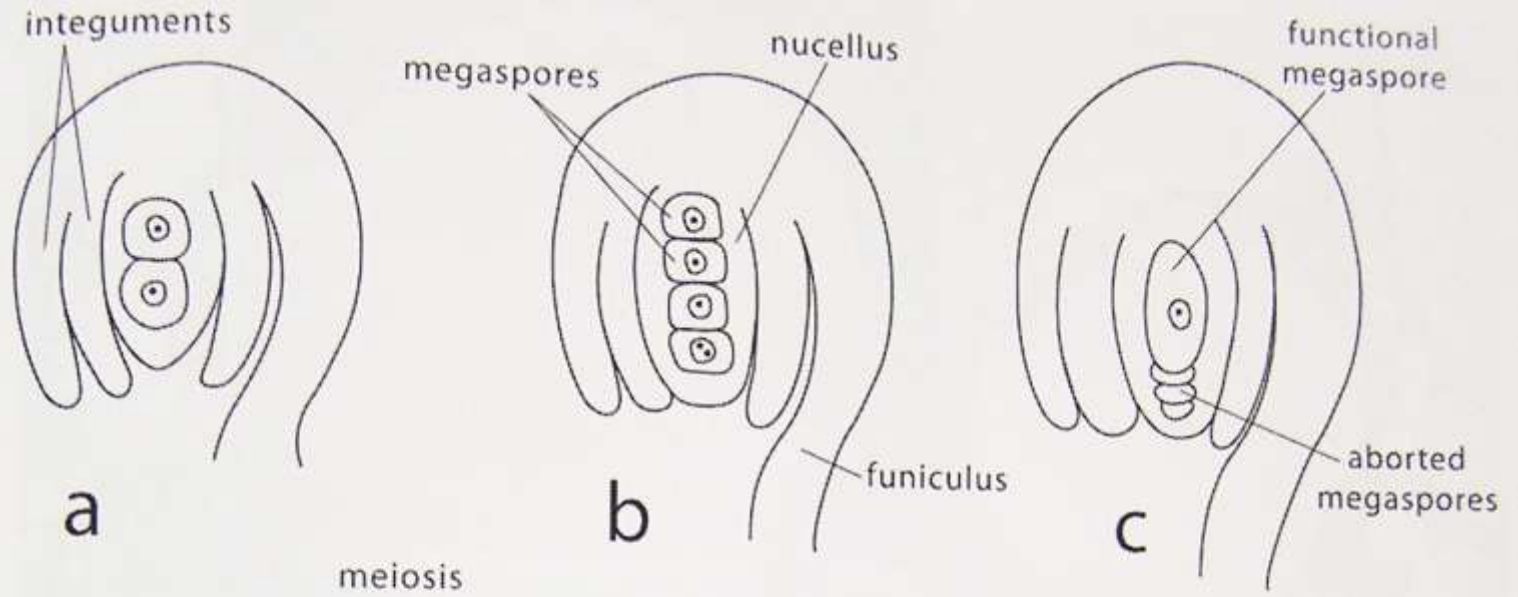

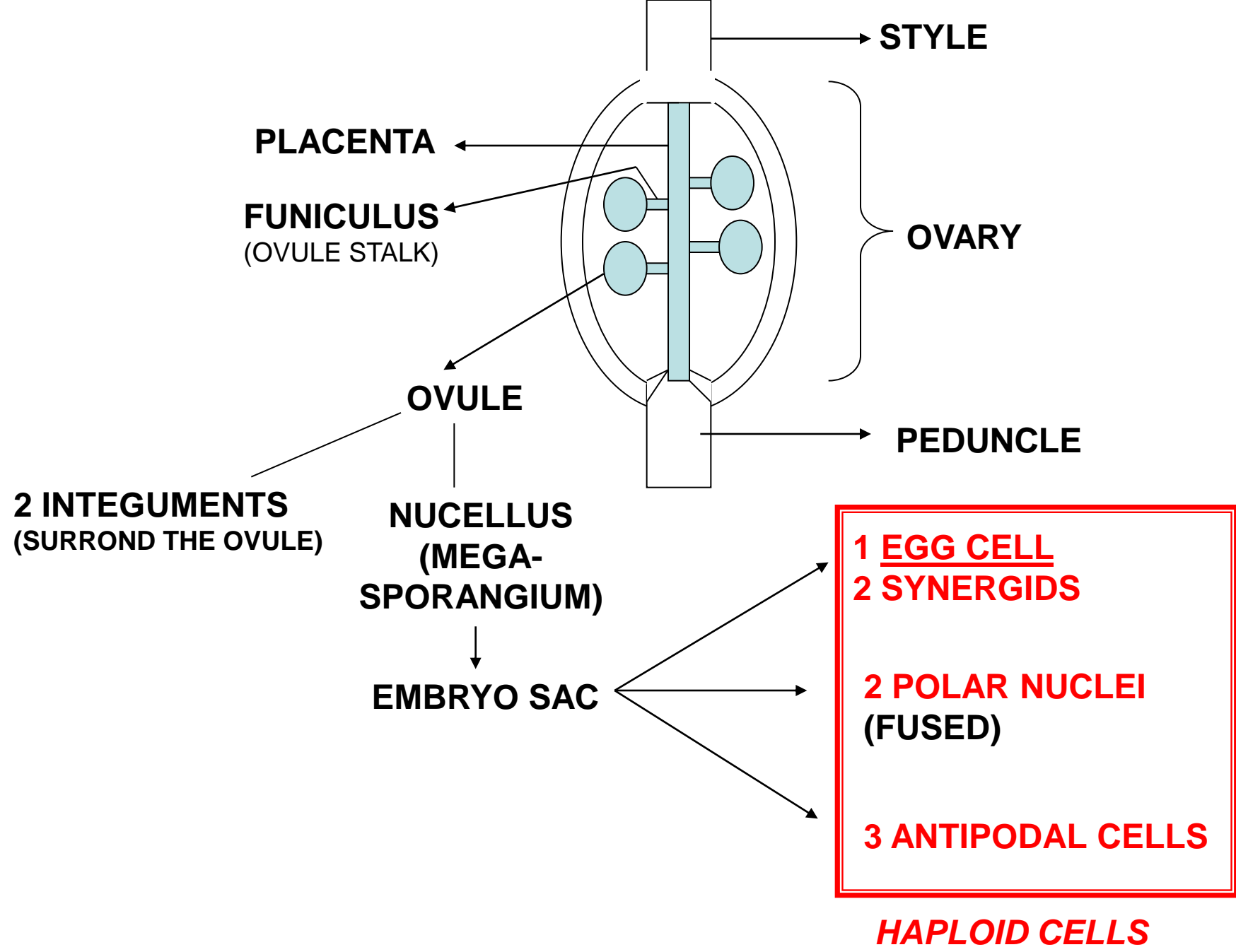
MAGHÁZ

ovule
OVARY WALL
EGG CELL

INTEGUMENTS

MEGFORZÁS

FIZIKAI KÖZEG

VÍZ

SZÉL

BIOLÓGIAI KÖZVETÍTŐ

ROVAR

MÉHEK HANGYÁK LEGYEK BOGARAK

DARAZSAK LEPKÉK MOLYOK

PUHATESTŰ (CSIGA)

MADARAK

KOLIBRI
MÉZEVŐ

GERINCESEK

EMLŐSÖK

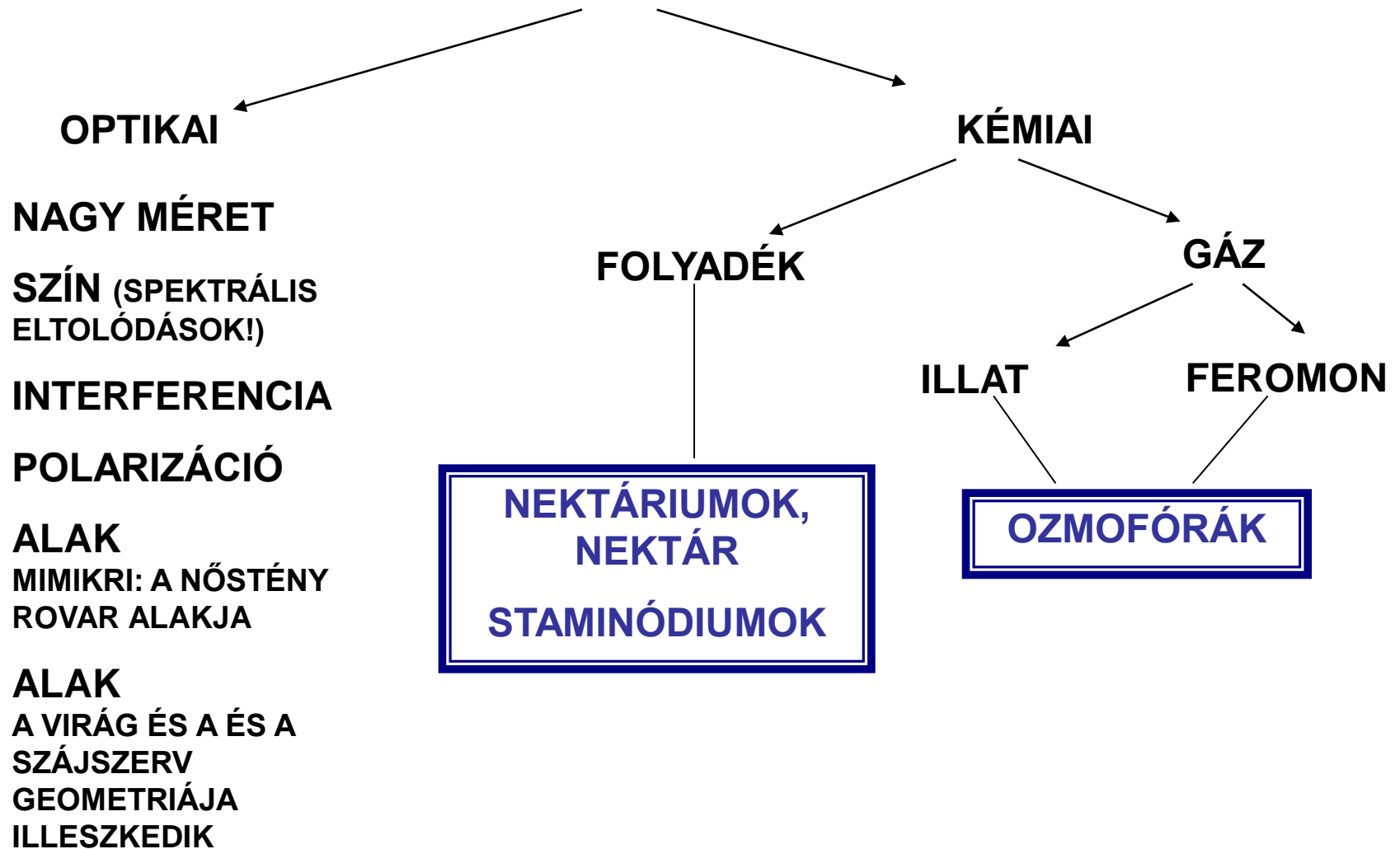
DENEVÉR
OPOSSZUM
EMBER?

SZÉLLEL TÖRTÉNŐ MEGPORZÁS

- VIRÁGZAT
- EGYIVARÚ VIRÁGOK (*EGYLAKI VAGY KÉTLAKI NÖVÉNYEK*)
- SOK PORZÓS VIRÁG, nagy tömegű pollen
- HOSSZÚ PORZÓSZÁL: a portok kilóg a virágból.
- NAGY FELÜLETŰ BIBE: pl. „tollas”, szabadon áll
- REDUKÁLT VIRÁGTAKARÓ

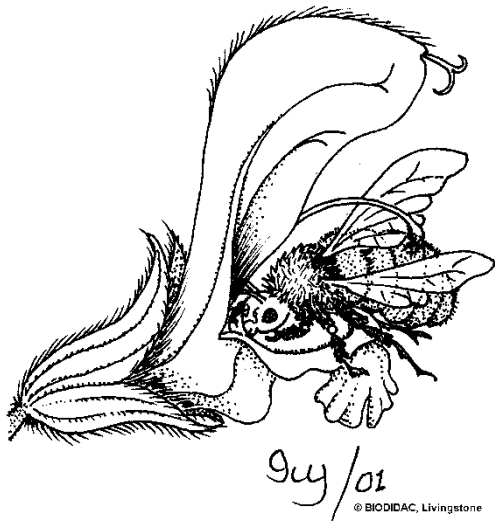
ÁLLATI MEGPORZÁS ESETÉN

1) ATTRAKTIVITÁS

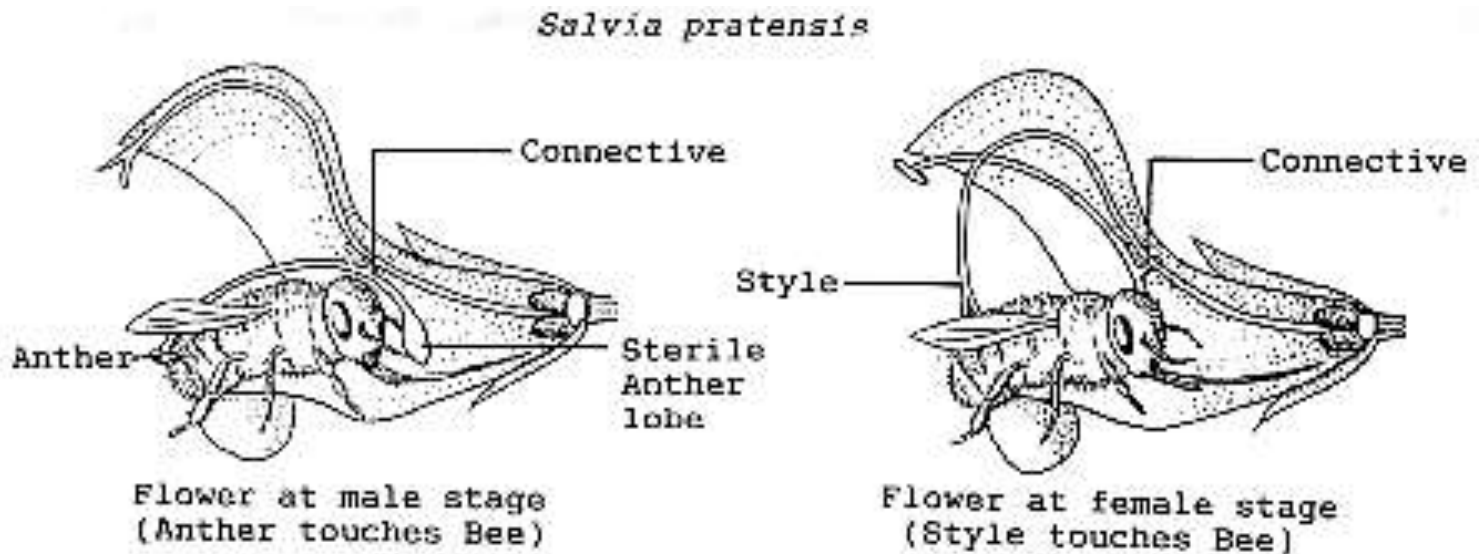

ÁLLATI MEGPORZÁS ESETÉN

2) TIGMONASZTIKUS MOZGÁS

Zsálya (*Salvia*) fajoknál megfigyelték, hogy a porzószalak tövében nagy víztartalmú, turgorállapotú sejtek vannak. Ezekből a virágban mozgó rovar érintésének hatására kiszalad a víz, turgorvesztés következik, ami a porzószalak lecsapódását okozza. Így a pollen a rovar testére kerül, és átviszi a pollent egy következő virágra.

További megporzási stratégiák:

Csapdázás:

Az *Aristolochia gigantea* és több más farkasalma faj virágjában tányér alakú forrt párta van. Ennek közepén egy sárga színű (ami a rovarok számára szupernormális inger), torokszerű bejárat van, ami egy, a falán merev szőrökkel borított tölcsérbe vezet. A szőrök úgy állnak, hogy a rovar csak befelé tud mászni. A tölcsér egy nagyobb térfogatú kamrába vezet, ennek alján vannak a porzók és a termő. A rovar szabadulni próbál, a bibére ráhelyezi a hozott pollent, és összegyűjti az új pollent. A megporzás megtörténte után a szőrök elernyednek, és a rovar kijuthat a virágból.

Színváltás:

A szivarfa és a vadgesztenye virágaiban sárga színű „leszállópályák” vannak az alsó középső szíromlevélen. Megporzás után ez pirossá válik. A piros színt a méhek feketének látják, emiatt érdektelen számukra, tehát a beporzott virágot már nem látogatják.

Utánzás, mimikri:

Az orchideák között gyakori, hogy a virág rajzolata, színeződése egy nőstény rovar alakját utánozza. A hím rovar rászáll a virágra, egyes virágok a megporzás megtörténtéig ragasztós anyagot termelve fogva tartják a hím rovar.

A virágszerkezet és a szájszervek koevolúciója:

A lepkék pödörnyelve a virág belsejében levő nektárt eléri.

A kacsafarú szender le sem száll, a levegőben lebegve a hosszú szájszervével gyűjti a nektárt, és közben elvégzi a beporzást is.

A kolibri madárfajok szintén lebegve hosszú hegyes csőrükkel a tölcsér alakú virágokból gyűjtik a nektárt.

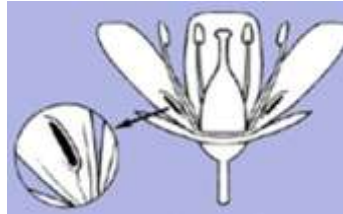
Ausztráliában a mézevő madarak csőralakja módosult a nektárgyűjtésre, sőt, egyes fajoknál a fej alakja is erre módosult.

A denevérek, oposszumok az emlősöket képviselik a beporzást végző állatok között.

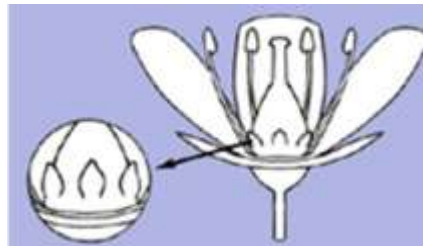
A megporzást a **nektáriumok**ban termelt **nektár** is elősegíti.

Nektáriumok lehetnek:

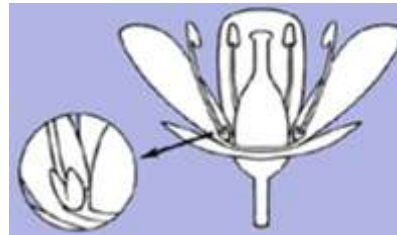
1, A virágtakaró levélen:

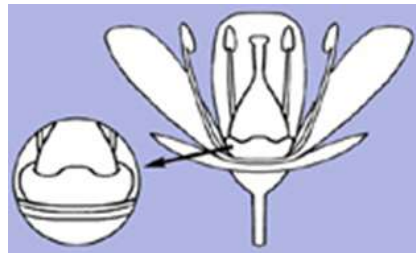
2, A magházon:

3, A porzólevél tövében:

4, korongon a hipanthiumon:

5, SZTAMINÓDIUMOK

**NEKTÁR TERMELÉSÉRE
MÓDOSULT
PORZÓLEVELEK**

A z **illatanyagok**at nagy felületű **ozmofórák** termelik. Néhány növény dőgszagot árasztva legyeket csalogat (pl. a *Rafflesia* a legnagyobb méretű virág).